

AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK ÍTÉLETEIBŐL

AZ EGYEZMÉNY 2. CIKKE. AZ ÉLETHEZ VALÓ JOG

Opuz Törökország elleni ügye¹

Az ügy körülményei. A kérelmező 1990 óta együtt élt, majd 1995-ben házasságot kötött H. O.-val, édesanyja férjének a fiával. A kapcsolat kezdetétől sokat vitatkoztak, és mostanra már el is váltak. 1995 áprilisa és 1998 márciusa között négy alkalommal jutott a hatóságok tudomására, hogy H. O. erőszakosan viselkedett a családdal és több alkalommal megfenyegette őket. A férfi mind a panaszt, mind annak édesanyját többször bántalmazta, autóval elütötte. Az incidensek után a nők sérüléseiről orvosi látlelet készült. H. O.-val szemben büntetőeljárások indultak súlyos testi sértés, életveszélyes fenyegetés, illetve emberölés kísérlete miatt. Az eljárások egy részét bizonyíték hiányában lezárták, de több esetben előzetes letartóztatásba helyezték, majd elengedték a férfit. Mivel azonban a két nő visszavonta a feljelentést valamennyi esetben, a bíróságok végül ejtették a vádak. Egyedül a gázolás miatt folytatták le az eljárást, ebben az ügyben a férfit végül pénzbüntetésre ítélték. 2001 októberében H. O. hét alkalommal megszurta a panaszt. Ezért szintén csak pénzbüntetést kapott. Ezt követően kérte a kérelmező édesanyja, hogy tartóztassák le a férfit. Indokolása szerint csupán a fenyegetések miatt vonták vissza a korábbi esetekben is a feljelentést. 1998 áprilisában, 2001 októberében és novemberében, valamint 2002 februárjában a panaszos és édesanyja kérelmezte az ügyészségnél, hogy helyezték letartóztatásba H. O.-t, mivel a bántalmazások miatt közvetlen életveszélyben voltak. Az ügyészség kihallgatta a férfit, vallomását rögzítették, és ezt követően minden alkalommal elengedték. 2002. március 11-én az édesanya elhatározta, hogy elköltözik, de az autóját a férfi leszorította az útról, kinyitotta az ajtót és lelőtte a nőt, aki a helyszínen meghalt. 2008 márciusában H. O.-t emberölés és lőfegyverrel való visszaélés miatt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték. A fellebbezés eldöntéséig a férfit szabadlábra helyezték. A panaszos hiába kért védelmet a hatóságoktól. Az EJEB előtti eljárás során a török hatóságok távoltartási intézkedéseket tettek H.

O.-val szemben. 1998 januárjában hatályba lépett a családon belüli erőszak ellen védelmet nyújtó törvény. Az EJEB-hez címzett beadványában a panaszos sérelmezte, hogy a török hatóságok nem védtek meg édesanyját és nem reagáltak megfelelően az ismétlődő fenyegetésekre és bántalmazásokra sem. Panaszában az Egyezmény 2, 3, 6, 13. és 14. cikkére hivatkozott.

*A döntés.*² A bíróság véleménye szerint a panaszos esetében az ismétlődő erőszak a férfi múltjára tekintettel előrelátható volt. Mind a kérelmező, mind édesanyja és gyermekei áldozatnak tekinthetők. A tagállamok általános gyakorlata szerint minél súlyosabb az erőszak és minél valószínűbb annak megismétlődése, annál inkább szükséges, hogy az ügyészségnek konkrét panaszok hiányában – közérdekből – is folytatnia kell a bántalmazóval szembeni eljárásokat. Ezzel szemben a török hatóságok „családi belügyre” hivatkozva lezárták a férfival szembeni büntetőeljárásokat; nem mérlegelték a panaszok vizsgálatának lehetséges okait, főleg hogy a sértettek mindig akkor döntöttek a vád ejtése mellett, amikor a férfi szabadlábon volt. A törvényi szabályozásnak lehetővé kellett volna tennie, hogy az ügyészség hivatalból eljárást indítson a férfival szemben. Törökország a kérdéses időszakban még nem rendelkezett jogi szabályozással, amely védelmet biztosított volna a családon belüli erőszak áldozatainak. Ráadásul az akkor hatályos szabályozás is adott lehetőséget arra, hogy a sértetteket védelem alá helyezték, ennek ellenére a török hatóságok mindvégig passzívak maradtak. Az EJEB kifogásolta továbbá, hogy az édesanya halála miatti nyomozás több mint hat évig tartott, annak ellenére, hogy H. O. beismerő vallomást tett. Mindezek alapján a bíróság megállapította az élethez való jog sérelmét az édesanya esetében.

A panaszos hivatkozott a kínzás tilalmára is. A bíróság indokolása szerint a török hatóságok reakciója a támadásokra nem volt megfelelő, a bírósági ítéleteknek nem volt elrettentő hatásuk és az enyhe büntetések egyfajta toleranciát sugároztak a sérelmezett magatartással szemben. A kérelméért csupán pénzbüntetést, a gázolásért huszonöt nap börtönbüntetést kapott a férfi. A hatóságok annak ellenére nem tettek semmit, hogy a családon belüli erőszak a kérelmezővel szemben folytatódott, és csak az EJEB

kérdését követően helyezte a kormány védelem alá a panaszost. A megfelelő intézkedések hiánya miatt a bíróság megállapította az Egyezmény 3. cikkének megsértését is.

A diszkriminációtilalmat illetően az EJEB áttekintette a vonatkozó nemzetközi szabályozást és megállapította, hogy azok az államok, amelyek elmulasztják védeni a családon belüli erőszak áldozatait, megsértik a nők törvény előtti egyenlőséghez való jogát. Civilszervezetek beadványai jelezték, hogy a panaszos régiójában a hatóságok tolerálták a nőkkel szembeni erőszakot, a feljelentéseket a rendőrség nem vizsgálta ki, inkább megpróbálta mediátorként a sértetteket rávenni, hogy térjenek vissza otthonukba és ejtsék a vádak. A bíróságok a hagyományokra és a becsületre hivatkozással enyhítették az ítéleteket, ezért a kiszabott büntetéseknek nem volt elrettentő hatásuk sem. Az EJEB megállapította, hogy a kérelmező be tudta bizonyítani, hogy a családon belüli erőszak többnyire nőket érintett, és az általános és diszkriminatív bírói hozzáállás miatt Törökország nem lépett fel hatékonyan a családon belüli erőszakkal szemben. A panaszos és az édesanyja bántalmazása nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetésnek tekinthető, és bár Törökország azóta tett intézkedéseket, a kérdéses időszakban elmulasztott hatékonyan fellépni a bántalmazóval szemben. Ezért megalapozottnak találta az Egyezmény 14. cikkének megsértését a 2. és a 3. cikkkel összefüggésben.

Colak és Tsakiridis Németország elleni ügye³

Az ügy körülményei. Az első kérelmező partnere 1992 decemberében megtudta, hogy nyirokmirigy-rákban és AIDS-ben szenved. Az előbbiről tájékoztatta a panaszost is, de megtiltotta a háziorvosuknak, hogy az utóbbiról szóljon neki. 1994. december 22-én a kérelmező párja elhunyt, és a háziorvos 1995 márciusában elmondta a panaszosnak, hogy a társa AIDS-ben halt meg. Az ezt követően elvégzett vérvizsgálat igazolta, hogy ő is HIV-pozitív, és megkezdték a kezelését. A kérelmező a wiesbadeni tartományi bíróságon beperelte az orvost, mivel nem tájékoztatta arról, hogy a párja AIDS-ben szenvedett, így nem is védekezhetett megfelelően a fertőzéssel szemben. A felkért szakértők nem tudták egyértelműen megállapítani, hogy mikor fertőződött meg, bár nagyon valószínűnek tartották, hogy azt megelőzően, hogy a kérelmező a háziorvosával konzultált 1993-ban. A bíróság 1999 februárjában elutasította a keresetet: az ítélet szerint az orvos csak akkor kötelezhető arra, hogy a partner egészségi állapotára

vonatkozó információt megossza a panaszossal, ha ezáltal megelőzhető a fertőzés. Az indokolás megváltoztatásával, de a fellebbviteli bíróság is elutasította a kérelmet. A döntés ellen a kérelmező sikertelenül fellebbezett. Hasonlóan kedvezőtlenül zártak az orvos ellen indított büntetőeljárások is. Az EJEB-hez benyújtott kérvényében a panaszos sérelmezte az Egyezmény 2. cikkének megsértését, mivel a nemzeti hatóságok nem ítélték meg kárpótlást a szenvedéseiért. Alternatív érvelésében az Egyezmény 8. cikkére támaszkodott, emellett kifogásolta az eljárás tisztességes voltát is.

*A döntés.*⁴ Az EJEB ismét hangsúlyozta, hogy az Egyezmény 2. cikke magában foglalja az állam azon kötelezettségét is, hogy a joghatósága alá tartozók élete védelme érdekében pozitív lépéseket tegyen. Egy olyan eset, amelyben az érintett nem veszti életét, csak kivételesen tarthat az élethez való jog hatálya alá. A bíróság abból a feltételezésből indult ki, hogy ez az ügy felveti az élethez való jog esetleges sérelmét. Az orvosi hanyagság terén az állam akkor teljesíti pozitív kötelezettségét, ha például megfelelő jogorvoslatot biztosít a sértetteknek. A német szabályozás lehetőséget nyújt kártérítési per indítására, és a büntetőjog is megteremt a jogi keretet az orvos titoktartási kötelezettsége és a beteg érdeke közötti konfliktus feloldására. Ezt az EJEB kielégítőnek találta. Önmagában az, hogy a belső joggal és joggyakorlattal összhangban az orvos felelősségét elismerő másodfokú bíróság nem fordította meg a bizonyítási terhet, nem sérti az Egyezmény 2. cikkét. Ugyanezen érvelés alapján az EJEB nem találta megalapozottnak a 8. cikk sérelmét sem. A tisztességes eljáráshoz való jogot garantáló 6. cikkkel összefüggésben a testület megjegyezte, hogy a nemzeti bíróságok ténybeli vagy jogi tévedéseivel csak abban az esetben foglalkozik, ha ezáltal más egyezményes jogot is sértettek. Jelen ügyben a bírósági döntések nem tekinthetők önkényesnek, és ezért nem áll fenn a 6. cikk sérelme.

AZ EGYEZMÉNY 3. CIKKE. A KÍNZÁS TILALMA

Brândușe Románia elleni ügye⁵

Az ügy körülményei. A kérelmezőt család miatt tíz év börtönbüntetésre ítélték, és jelenleg is ezt tölti az aradi börtönben. A panaszost először az aradi rendőrkapitányságon tartották előzetes letartóztatásban, majd áthelyezték előbb a temesvári, majd az aradi börtönbe, ahol jelenleg is tartózkodik. Több alkalommal panaszkodott a fogvatartás körülményeire:

a túlszűfoltásra, a rossz minőségű ételekre és a higiénia hiányára. Emellett bírósági eljárást kezdeményezett amiatt, hogy az aradi börtönben együtt kell élnie a börtöntől húsz méterre található korábbi szeméttárolóból áradó áporodott levegővel és elviselhetetlen büzzel. A szeméttárolót 1998 és 2003 között használták, és azt az aradi önkormányzat alá tartozó cég működtette. A kérelmező valamennyi keresetét elutasították a nemzeti bíróságok. Strasbourgi beadványában az Egyezmény 3. és 8. cikkére hivatkozott.

*A döntés.*⁶ A kínzás tilalmával kapcsolatban az EJEB felhívta a figyelmet arra, hogy az elítélteket az emberi méltóságukat nem sértő körülmények között kell fogva tartani. A kérelmező az aradi börtönben több éven át olyan cellában volt, ahol kevesebb, mint 2,5 m² jutott egy-egy fogvatartottra, ezt pedig a berendezés tovább csökkentette. A temesvári börtönben az egy főre jutó terület 1,5 és 2 m² között változott. A túlszűfoltosság a bíróság esetjoga alapján önmagában megalapozza az Egyezmény kínzást tilalmazó 3. cikkének megsértését, a szándékot ebben az esetben nem kell vizsgálni.

Az EJEB külön vizsgálta, hogy a börtön szomszédságában lévő használaton kívüli szeméttárolóból adódó kellemetlenségek vajon sértették-e a panaszos magánélethez való jogát. Bár a tároló nem okozott egészségkárosodást, mégis nagymértékben befolyásolta a kérelmező életkörülményeit a fogvatartás időtartama alatt. A bíróság megállapította, hogy a román hatóságok felelősek voltak az elviselhetetlen bűz miatt, hiszen a működtető cég az aradi önkormányzat alá tartozott. A tároló bezárása után is használták hulladéklerakásra magánszemélyek, mert a hatóságok nem tették meg a teljes bezáráshoz szükséges intézkedéseket. A hatóságoknak körülmények között meg kellett volna vizsgálniuk az esetleges szennyezés veszélyét, erre azonban csak 2003-ban, majd egy tüzesetet követően 2006-ban került sor. A vizsgálatok arra a következtetésre jutottak, hogy a tároló nem felel meg a környezetvédelmi előírásoknak, és a működése során a környéken lakóknak a határértéken felüli szennyezéssel és büzzel kellett megbirkóznuk. Az aradi városi tanácsot a környezetvédelmi hatóság meg is bírságolta, amiért elmulasztotta a helyi lakosokat tájékoztatni az esetleges veszélyekről. A román kormány nem tudta bizonyítani, hogy hozzáférhetővé tették a környezetvédelmi tanulmányokat a fogvatartottak, különösen a kérelmező számára. Ráadásul még mindig nem rehabilitálták a területet és a kormány nem adott információt a folyamat állásáról. Mindezek alapján az EJEB megállapította az Egyezmény 8. cikkének a megsértését is.

AZ EGYEZMÉNY 8. CIKKE. A MAGÁN- ÉS CSALÁDI ÉLET TISZTELETBEN TARTÁSÁHOZ VALÓ JOG

*Karakó Magyarország elleni ügye*⁷

Az ügy körülményei. A kérelmező a legnagyobb ellenzéki párt parlamenti képviselője. A 2002-es választások második fordulójára előtt a választókeretében egy szórólapon a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei közgyűlés elnöke arról tájékoztatta a választókat, hogy Karakó László rendszeresen a megye érdekei ellen szavazott, például nem támogatta a térséget az egyik épülő autópálya építésével kapcsolatos vitában. 2002. május 15-én a panaszos büntetőjogi feljelentést tett a közgyűlés elnökével szemben rágalmozás miatt az illetékes városi bíróságon. A városi bíróság az ügyet majdnem két év elmúltával áttette hatáskör hiányában a nyíregyházi városi ügyészséghez. 2004. május 3-án az ügyészség megszüntette az eljárást. A döntést csak 2004. december 1-jén kézbesítették a kérelmezőnek, aki a döntés ellen panasszal élt. December 22-én a megyei ügyészség elutasította a kifogást, és ugyanígy tett a Legfőbb Ügyészség is. 2005. januárjában Karakó László magánvádas eljárást kezdeményezett a városi bíróságon hivatalos személlyel szemben, közfeladat ellátásával kapcsolatosan elkövetett rágalmozás miatt. 2005. május 2-án elutasították a kérelmet: a bíróság szerint a vitatott kijelentés értékítéletnek tekinthető, és a kérelmezőnek mint közszereplőnek szélesebb körben kell eltűrnie a kritikát. A döntés ellen nem volt helye fellebbezésnek. Az EJEB-hez benyújtott panaszát Karakó László az Egyezmény 8. cikkére alapította.

*A döntés.*⁸ A kormány mindenekelőtt úgy érvelt, hogy a kérelmező nem merítette ki a rendelkezésre álló hazai jogorvoslatot. Az EJEB ezzel kapcsolatban leszögezte: abban az esetben, amikor több jogorvoslati út áll rendelkezésre, az érintettnek nem kell valamennyi jogi utat végigjárnia, szabadon dönthet, melyiket választja. A kérelmező álláspontja szerint a magyar hatóságok nem vizsgálták ki megfelelően büntetőjogi panaszát, és ezáltal nem biztosították az Egyezmény 8. cikkében foglalt jó hírnévhez való jogát. A magyar hatóságok továbbá nem vették figyelembe, hogy a vitatott kijelentések mint hivatalos személyt és nem mint politikus bírálták. Véleménye szerint a hazai bíróság döntése nem felel meg az Egyezmény 10. cikk 2. bekezdésének sem. A bíróság megállapította, hogy a jó hírnév védelme kapcsán az Egyezmény 8. és 10. cikke közötti konfliktus csupán látszólagos. Ha nem így lenne, az EJEB

döntésének kimenetele minden esetben attól függne, hogy a kérelmező a beadványában a két rendelkezés közül melyikre hivatkozik. A kérelem azon a feltételezésen alapult, hogy a magánélet védelme magában foglalja a jó hírnévhez való jog tiszteletben tartását is, és ennek biztosítása az állam kötelezettsége, ezért az EJEB áttekintette az ezzel kapcsolatos, a joggyakorlatból már ismert követelményeket. Az állam pozitív kötelezettségének mibenléte attól függ, hogy a magánélet melyik aspektusáról van szó, és a megfelelő eszközök megválasztása az állam mérlegelési szabadságának a részét képezi, de minimálisan rendelkeznie kell egy hatékony jogrendszerrel, amely alkalmas a magánélet részét képező jogok védelmére.

Az EJEB a Von Hannover- eset kapcsán korábban kifejtette, hogy a személyi integritáshoz és a személyiség szabad kibontakoztatásához való jog a magánülethez való jog részét képezi. A bíróság értelmezése szerint a személyi integritáshoz kapcsolódó jogok nem foglalják magukban a személy külső megítélését, míg a jó hírnévhez való jognál épp a külső vélemény a döntő. A jó hírnevet az EJEB csak néhányszor tekintette önálló jognak, és azokban az esetekben a tényállítások oly mértékben voltak sértők, hogy azok már kihatottak a kérelmező magánéletére. Jelen esetben a panaszos ezt nem tudta bizonyítani, ezért nem állapítható meg a 8. cikk megsértése. A bíróság továbbá megvizsgálta, hogy a magyar hatóságok megfelelően alkalmazták-e az Egyezmény 10. cikkének 2. bekezdését, és nem találta kifogásolhatónak a magyar bíróság minősítését.

*Kalacheva Oroszország elleni ügye*⁹

Az ügy körülményei. A kérelmezőnek 2003. szeptember 5-én házasságon kívül gyermeke született. 2003. november 11-én gyermektartás iránti keresetet nyújtott be az illetékes városi bíróságnál a feltételezett apával szemben, akivel 2000 óta élt kapcsolatban. A bíróság DNS-vizsgálatot rendelt el, amely 99,99 százalékos pontossággal a férfit jelölte meg apaként. 2004 júniusában a bíróság elutasította a panaszos keresetét, mivel álláspontja szerint a DNS-vizsgálat során eljárási szabálysértések történtek, és a többi bizonyíték nem elegendő az apaság megállapításához.

A fellebbviteli bíróságok fenntartották az elsőfokú döntést. Beadványában a panaszos egyaránt kérte az ügy vizsgálatát az Egyezmény tisztességes eljárást garantáló 6. cikke és a magánélet szabadságát biztosító 8. cikk alapján.

*A döntés.*¹⁰ Az EJEB a kérelmet az Egyezmény 8. cikke alapján vizsgálta. A döntés szerint a magánélet magában foglalja többek között az egyén fizikai és szociális identitását, így az egyéni autonómiát és a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogot. A bíróság több esetben megállapította már korábban, hogy a házasságon kívül született gyermek joga a biológiai szülők személyének megismeréséhez része a magánülethez való jognak. Ebben az esetben azonban az anya kéri az apaság megállapítását, és álláspontja szerint az orosz hatóságok az ő és nem a gyermeke magánülethez való jogát sértették meg. Az érzelmi, anyagi és egészségügyi szempontokon túl az apa személyének ismerete a kérelmező társadalmi megítélését is érintheti, ezért az EJEB elfogadta, hogy az anya magánülethez való joga is alkalmazandó az esetre. Az Egyezmény 8. cikke alapján az állam nem csupán köteles tartózkodni a magánélet szabadságának önkényes korlátozásától, de esetenként pozitív intézkedéseket is kell tennie. Jelen ügyben a nemzeti bíróságok az anya és a vélelmezett apa érdekei között fennálló konfliktussal találták szemben magukat. Az EJEB-nek nem feladata a megfelelő intézkedés előírása, ugyanakkor vizsgálhatja, hogy a nemzeti hatóságok a 8. cikk szellemével összhangban jártak-e el. A testület érvelése szerint a DNS-teszt elvégzése különösen fontos annak érdekében, hogy a jogvitát a gyermek legjobb érdekének megfelelően zárják le. Mivel az első vizsgálatot eljárásjogi alapon kizárták, második tesztre lett volna szükség. Az orosz eljárásjogi szabályozás szerint a második DNS-vizsgálatot a bíróság rendelhetné volna el, különösen mivel az eljárásjogi hibát az állami hatóságok vétették. Mindezek alapján az EJEB megállapította, hogy az orosz hatóságok nem tettek eleget az Egyezmény 8. cikkéből levezethető pozitív kötelezettségüknek.

AZ EGYEZMÉNY 9. CIKKE. GONDOLAT-, LELKIISMERET- ÉS VALLÁSSZABADSÁG

*Gütl Ausztria elleni ügye*¹¹

Az ügy körülményei. A kérelmező a Jehova Tanúi vallási felekezet aktív tagja, 1995 óta felszentelt pap. 1995 decemberében katonai szolgálatra alkalmasnak találták és egy fél évvel később behívták szolgálatra. Ezt a döntést később visszavonták. A panaszos 1997. január 13-án kérelmezte az osztrák belügyminisztériumtól a szolgálat alóli mentesítését lelkiismereti okokból. A kérelemnek a minisztérium helyt adott, így lehetővé vált, hogy polgári szolgál-

latot teljesítsen. 1998. április 1-jén a belügyminisztérium elrendelte a polgári szolgálat megkezdését. Április 17-én a kérelmezőt diakónná nevezték ki, majd alkotmányjogi panaszt nyújtott be a minisztérium határozatával szemben. Kérelmében hangsúlyozta, hogy 1997 óta egy papi közösségben él, vallási feladatot lát el, és ezért kéri mentesítését a kötelező katonai vagy polgári szolgálat alól. Az elismert egyházak hasonló funkcionáriusait a jog mentesíti a szolgálat alól.

Az Alkotmánybíróság 1998. június 8-án visszautasította a kérelmet, és ezt követően a panaszos megegyezett a belügyminisztériummal, hogy teljesíti a polgári szolgálatot egy fogyatékkal élőkkel foglalkozó intézetben. Kérelmére az Alkotmánybíróság áttette a panaszt a közigazgatási bírósághoz, amelyik szintén visszautasította azt. A panaszos végül teljesítette a polgári szolgálatot. Beadványában az Egyezmény 9. cikkének megsértését állította önmagában és a diszkriminációt tiltó 14. cikkel összefüggésben.

*A döntés.*¹² Az EJEB álláspontja szerint a polgári szolgálat alól adott mentességgel a jogalkotó egy-egy vallási pozíciót és az általa a közösségen belül betöltött funkciót értékeli. A mentesség célja, hogy biztosítsa a vallási csoportok megfelelő működését, ezáltal elősegítve az Egyezmény 9. cikkét alátámasztó célok, így a vallási pluralizmus megvalósítását. Mivel itt egyes vallási közösségek közötti különbségtételről van szó, a 14. cikk alkalmazandó.

Az esetjog szerint az eltérő bánásmód akkor nem sérti az Egyezményt, ha annak objektív és ésszerű igazolása van, vagyis az alkalmazott intézkedés arányos az elérni kívánt legitim célkitűzéssel. A bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a mentesség csak a bejegyzett vallások egyes képviselőire vonatkozik, és a kérdéses időpontban a Jehova Tanúi nem tartozott közéjük. A kormány úgy érvelt, hogy nem történt diszkrimináció, mivel a polgári szolgálat alóli mentességnek a bejegyzett egyházhoz való tartozás csupán egyik feltétele, és a kérelmező a többinek sem felelt meg, hiszen nem végzett egyetemi szintű teológiai tanulmányokat. Az EJEB visszautasította ezt az érvet: mivel az elutasítás indoka a nem megfelelő egyházhoz tartozás volt, a bíróság szerint felesleges azon spekulálni, hogy egyébként milyen döntés született volna, ha az a feltétel teljesül. A vallási közösségek regisztrációjához számos előny kapcsolódik, így a különbség a két kategória között jelentős. A *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas* ügyben¹³ foglaltak alapján az EJEB ebben az ügyben is megállapította a diszkriminációtilalom megsértését az Egyezmény 9. cikkével összefüggésben.

AZ EGYEZMÉNY 10. CIKKE. A VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGA

*Kenedi János Magyarország elleni ügye*¹⁴

Az ügy körülményei. A kérelmező a Belügyminisztérium felügyelete alatt működő Nemzetbiztonsági Szolgálat 1960-as években folytatott tevékenységéről kívánt tanulmányt írni, és ehhez kérte a minisztériumtól, hogy engedélyezzék az ott tárolt iratok egy részéhez a hozzáférést. A kérelmet 1998. november 10-én visszautasította a minisztérium, mivel egy 1998. október 29-én kelt döntéssel azokat 2048-ig titkosították. 1998. december 10-én a panaszos keresetet nyújtott be a minisztériummal szemben, amelyben az adatvédelmi törvény alapján korlátlan hozzáférést kért a releváns dokumentumokhoz, mert azokra a folyamatban lévő tudományos kutatásához volt szüksége. 1999 januárjában a Fővárosi Bíróság a panaszos javára döntött, mivel a dokumentumokat valóban titkosították a kommunizmus alatt, ezt azonban 1996 júniusa előtt meg kellett volna újítani a vonatkozó jogszabály alapján. Így az 1998-as döntésre tekintet nélkül elveszítették titkos jellegüket. Az alperes fellebbezését a Legfelsőbb Bíróság elutasította. A minisztérium 1999. november 1-jén felajánlotta a kérelmezőnek a hozzáférést, ha aláír egy titoktartási nyilatkozatot. 2000 októberében Kenedi János kérte a jogerős bírósági döntés végrehajtását: úgy vélte, hogy az ítélet alapján elfogadhatatlan a titoktartási nyilatkozat kötelezővé tétele. A végrehajtást elrendelték, a Fővárosi Bíróság kizárta a titoktartási nyilatkozatra kötelezés lehetőségét, ezt azonban a Legfelsőbb Bíróság törölte az ítéletből. 2002 októberében a minisztérium engedélyezte a kérelmezőnek a hozzáférést a kért iratokhoz, de megtiltotta a publikálást, amennyiben azok államtitkot tartalmaznak. A minisztériumot közben kétszer is megbírságotlák, mert nem biztosította a dokumentumokhoz való korlátlan hozzáférést. 2003 decemberében egy kivételével valamennyi dokumentumot nyilvánosságra hoztak, ehhez a kérelmező mind ez idáig nem kapott hozzáférést annak ellenére, hogy bírósági úton próbálta az ítéletet kikényszeríteni. Az EJEB-hez eljuttatott beadványában az Egyezmény 6, 10. és 13. cikkére hivatkozott.

*A döntés.*¹⁵ A bíróság mindenekelőtt az eljárás tisztességes voltát vizsgálta. A bírósági ítéletek végrehajtása az eljárás részét képezi, ezért azt figyelembe kell venni az ésszerű időn belüli befejezés vizsgálatakor. A kérdéses eljárás több mint tíz és fél évig tartott, és az EJEB álláspontja szerint az ügy komplexitása és a kérelmező magatartása nem igazolja az

eljárás elhúzódsát, ezért megállapította a 6. cikk 1. bekezdésének a megsértését.

A panaszos érvelése szerint azzal, hogy a minisztérium visszatartotta a dokumentumokat, megakadályozta, hogy a titkosszolgálatok működéséről tervezett tanulmányt megírja, korlátozva ezzel véleménynyilvánítási szabadságát. Az EJEK szerint az eredeti iratokhoz való hozzáférés egy történelmi kutatás érdekében fontos részét képezi a szólásszabadságnak, ezért a korlátozásnak meg kell felelnie a 10. cikk 2. bekezdésében foglalt feltételeknek. A nemzeti bíróságok minden esetben Kenedi János javára döntöttek, a magyar hatóságok azonban ennek ellenére vonakodtak átadni a kért iratokat, és ezzel önkényesen, a magyar joggal ellentétesen jártak el. A magyar hatóságok visszaéltek a hatalmukkal, amikor megakadályozták a kérelmezőt véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásában, ezért az EJEK megállapította az Egyezmény 10. cikkének megsértését is. Mivel a késedelmes teljesítés ellen nem állt rendelkezésre hatékony jogorvoslat, sérült az Egyezmény 13. cikke is.

Polgári Eszter

JEGYZETEK

1. 33401/02. számú kérelem.
2. A bíróság 2009. június 9-én kelt döntése.
3. 77144/01. és 35493/05. számú kérelmek.
4. A bíróság 2009. március 5-én kelt ítélete.
5. 6586/03. számú kérelem.
6. A bíróság 2009. április 7-én kelt ítélete.
7. 39311/05. számú kérelem.
8. A bíróság 2009. április 28-án kelt ítélete.
9. 3451/05. számú kérelem.
10. A bíróság 2009. május 7-én kelt ítélete.
11. 49686/99. számú kérelem.
12. A bíróság 2009. március 12-én kelt ítélete.
13. Az eset összefoglalóját lásd *Fundamentum* 2008/3–4, 111–112.
14. 31475/05. számú kérelem.
15. A bíróság 2009. május 26-án kelt ítélete.